

Boganmeldelser.

Will. Scharling: Bankpolitik. Kbhvn. 1900. 464 S. Forlagt af Universitetsboghandler G. E. C. Gad.

Forfatteren angiver i sin Fortale, at denne Bog er udarbejdet paa Grundlag af Forelæsninger i 1897—98, idet han paa forskellige Punkter har udvidet Fremstillingen. I Virkeligheden er det imidlertid et Emne, som han i en Menneskealder har syslet med, idet han med stor Interesse og klart Blik for det væsentlige i Bankvæsenets Mysterier fra Aar til Aar har fulgt Udviklingen ude og hjemme, og nu i en velskreven, klar og behersket Bog meddeler Almenheden Hovedresultaterne af sine Studier.

Bogen begynder med en kort Indledning om, hvorledes Bankvirksomheden er opstaaet og har udviklet sig; der gives her en Skildring af de første Depositobanker, Girovæsenet og Clearinghouses, dernæst en kort Redegørelse for de forskellige Kreditomsætningsmidler og for Bankernes Virksomhed som »Formidlere af Kapital«.

I de følgende Afsnit dvæler nu Forfatteren ved de forskellige Sider af Bankvæsenet; han faar her Lejlighed til at komme ind paa flere Spørgsmaal, som vel ikke høre ind under »Bankpolitik« i snævrere

Boganmeldelser.

Will. Scharling: Bankpolitik. Kbhvn. 1900. 464 S. Forlagt af Universitetsboghandler G. E. C. Gad.

Forfatteren angiver i sin Fortale, at denne Bog er udarbejdet paa Grundlag af Forelæsninger i 1897—98, idet han paa forskellige Punkter har udvidet Fremstillingen. I Virkeligheden er det imidlertid et Emne, som han i en Menneskealder har syslet med, idet han med stor Interesse og klart Blik for det væsentlige i Bankvæsenets Mysterier fra Aar til Aar har fulgt Udviklingen ude og hjemme, og nu i en velskreven, klar og behersket Bog meddeler Almenheden Hovedresultaterne af sine Studier.

Bogen begynder med en kort Indledning om, hvorledes Bankvirksomheden er opstaaet og har udviklet sig; der gives her en Skildring af de første Depositobanker, Girovæsenet og Clearinghouses, dernæst en kort Redegørelse for de forskellige Kreditomsætningsmidler og for Bankernes Virksomhed som »Formidlere af Kapital«.

I de følgende Afsnit dvæler nu Forfatteren ved de forskellige Sider af Bankvæsenet; han faar her Lejlighed til at komme ind paa flere Spørgsmaal, som vel ikke høre ind under »Bankpolitik« i snævrere

Forstand, men hvis Besvarelse dog er af Betydning, naar det gælder om at forstaa Statens Stilling til Bankvæsenet, og som man derfor nødig vilde savne. Det er saaledes Spørgsmaalet om Grundkapitalens Størrelse, og om der bør være mange smaa Banker, eller nogle enkelte større med Filialer. Særlig dvæler han imidlertid ved den historiske Udvikling af Seddelbankerne og Lovgivningsmagtens Stilling til dem, og fører Læseren igennem en lang, men ingenlunde trættende Redegørelse for Bankhistorien i forskellige Lande. Hovedinteressen her knytter sig til Englands Bankhistorie med alle de mere eller mindre skæbnesvangre Epoker, der udmærke den, og som gav Anledning til de bekendte Theorier, som Currency- og Banktheorien, hvis indbyrdes Kampe under den vekslede økonomiske Udvikling efterhaanden førte til, at Begreberne klarede sig, og det engelske Seddelbankvæsens Betydning for Omsætningslivet kom til at staa i det rette Lys, men rigtignok først efter at Bankakten af 1844 var bleven til under Paavirkning af Theorierne, med alle de Ufuldkommenheder, som klæbede derved.

Ogsaa Frankrigs Bankhistorie er Genstand for en udførlig Fremstilling. Man indvies her i Banque de Frances hundredaarige Historie, idet man begynder med en levende Skildring af Napoleons Banktheorier ligeoverfor de smaatskaarne og ængstelige Direktører, og man følger saa Banken igennem de svære Tider, den af og til har oplevet, indtil den nu staa som det mægtige centrale Pengeinstitut med den uhyre Metalbeholdning.

Bankforholdene i Tyskland skiidres ligeledes udførligt, og derefter følger en Fremstilling af de skan-

dinaviske Landes Bankhistorie, saaledes den nye svenske centraliserende Bankreform. Rækken sluttet med en koncis Redegørelse for Bankforholdene i de nordamerikanske Fristater. Mange vilde maaske have ønsket endnu mere; paa den ene Side kunde man have tænkt sig en Udvidelse ved at tage noget mere af Penge- og Kreditvæsenet med, andre vilde have ønsket at høre noget om Bankforholdene i flere Lande, men det kan paa den anden Side ikke nægtes, at praktiske Grunde vel kunde tale for at sige stop, efterat Bankernes Historie i al deres Ordknaphed allerede havde naaet et Omfang af 300 Sider. Noget bødes der iøvrigt ogsaa herpaa ved den korte Oversigt i fjerde Afsnit om den monopoliserede Centralbanks Fremvæxt og Sejr, hvor man faar et Rundskue over Forholdene i de fleste europæiske Lande.

Med den historiske Skildring som Baggrund tager Forfatteren nu fat paa forskellige vigtige Spørgsmaal i Bankpolitiken, og fører derved de vigtigste Resultater af Bankhistorien frem for Læseren. Dette er selvfølgelig fuldt berettiget, og intet Spørgsmaal af Bankpolitiken bør besvares, uden at man først har raadspurgt henfarne Tidens Erfaringer. Endda vil man have mange Vanskeligheder at løse. Thi Historien kan til syvende og sidst, særlig i vore Dage, kun give os afblegede Argumenter i Hænde. Alt medens Aarene gaa, svulmer Forretningslivet op til hidtil uanede Dimensioner, og faar nye Former; de Styrendes Ansvarsfølelse, ja man kan sige hele Befolkningens Pligtfølelse og Respekt for Lov og Orden tager sig helt anderledes ud i vore Dage end tidligere. Sygekassernes Historie vilde maaske lære os til Evidens, at en stor central Sygekasse

vilde være en Umulighed, og dog maa det i hvert Fald indrømmes, at en saadan Kasse nutildags vilde have langt flere Chancer for at lykkes end i svundne Tider. Staternes mange mislykkede Forsøg i gamle Dage med Industri og Handel pege næsten med Enstemmighed paa Statens fuldstændige Uskikkethed paa dette Omraade, og dog er det en Kendsgerning, at Stat og Kommune allevegne tager den ene ny Opgave af denne Art op efter den anden. Saaledes kan det ogsaa gaa med de gamle Experimenter med Statsbanker, saa at man maaske ikke behøver at se saa mørkt som Forfatteren paa Ophævelsen af den private Seddeludstedelse i Sverige. Dog indskrænker han sig ikke til ensidig at fremhæve de historiske Erfaringer, men giver tillige sine egne Grunde for den Opfattelse, han er kommen til, saavel paa dette som paa andre Punkter, og disse Grunde høre maaske til det interessanteste i Bogen. Med Interesse vil man læse Forfatterens Kritik af den moderne Bestræbelse for at skabe en særlig privilegeret Central-Seddelbank, som ganske naturlig kommer til at paatrykke Forholdene i et stort Land et altfor stærkt Ensartethedens Præg; ligesaa interessant er hans Udvikling af Spørgsmaalet om Sedlernes rette Fundering, denne Prøvesten for Indsigt i Bankforholdene, og særlig vil hans Kritik af den nye svenske Bankordnings strenge Funderingsbestemmelser være orienterende for dem, der ønske at have en begrundet Mening om dette Spørgsmaal.

Alt i alt er det en fornøjelig Bog, Prof. Scharling har skænket den danske økonomiske Literatur, og man kan kun ønske, at det Otium, han nu har faaet efter at have trukket sig tilbage fra Rigsdagen, maa

indeholde en Opfordring til ham om at fremkomme med flere Monografier, og at den tyske Udgave, som han har udsendt samtidig med den danske, maa bidrage til at styrke Udlandets Agtelse for dansk Videnskabelighed.

H. W.

Benjamin Kidd. Den sociale Udvikling. Paa Dansk ved Adjunkt Teisen, med Forord af Biskop Rørdam. Kbh. 1900. 294 S. G. E. C. Gads Forlag.

Der er faa Bøger, som i den Grad have delt de Sagkyndige i to Lejre, som denne Bog. Nogle hæve den til Skyerne og anse det for at være med Rette, at den i faa Aar har oplevet en Mængde Oplag, og er bleven oversat paa forskellige Sprog, bl. a. paa tysk under den berømte Arvelighedstheoretiker August Weismanns Auspicier. Andre se paa den som en forfejlet Bog, skrevet af en Forfatter, der har paatrykt alle Fænomener sin egen hjemmegjorte Opfattelse; eller de mene, at han maaske kun er bleven berømt, fordi han har været heldig nok til at give Fænomenerne den Begrundelse, som en stor Del af det læsende engelske Publikum ønsker. Saaledes domfælder den svenske Nationaløkonom Gustav Steffen Bogen i stærke Ord som et dilettantmæssigt Arbejde (England som Världsmakt och Kulturstat 1898 p. 238), idet han rigtignok i samme Aandedræt gør Sir John Lubbock til en »genial engelsk Dilettant«.

Det er nu ingenlunde altid saa let at drage Grænsen mellem Dilettantisme og Videnskabelighed for den engelske Literaturs Vedkommende, fordi alt videnskabeligt Arbejde derovre drives under langt mindre fagmæssige